GEMEENTE WINTERSWIJK
zaaknr.
Dat. ontv. 07 FEB. 2024
doc.nr

staatsbosbeheer

Gemeenteraad van de gemeente Winterswijk
Postbus 101
7100 AC Winterswijk

Datum 5 februari 2024
Onderwerp Ontwerp bestemmingsplan 'Museum Steengroeve'
Behandeld door L. Gommers
Ons kenmerk Z24-385 / D24-3364
Uw kenmerk Projectnummer: 200335.02 ID: NL.IMRO.0294.BP2307BGSTEENGROEV-ON01
Bijlagen -

Geachte Raad,

Staatsbosbeheer heeft kennisgenomen van het Ontwerpbestemmingsplan 'Museum Steengroeve' dat op 28 december 2023 ter inzage is gelegd. Met deze brief maak ik de zorgen van Staatsbosbeheer over deze ontwikkeling kenbaar en dan met name de effecten op de nabijgelegen natuurwaarden.

Naar aanleiding van de ter inzagelegging van het voorontwerp bestemmingsplan in de zomer van 2023 heeft Staatsbosbeheer bij brief van 12 september 2023 reeds zijn zorgen geuit. Hierbij is verzocht om een gesprek. Uw gemeente heeft ons op 28 december 2023 per e-mail laten weten dat getracht is onze vragen en opmerkingen te beantwoorden in de toelichting bij het bestemmingsplan. Op 17 januari 2024 heeft uw gemeente Staatsbosbeheer, in reactie op navraag, laten weten geen tijd te hebben gehad om een gesprek in te plannen. Tot op heden is dit, tot mijn spijt, ook nog niet gebeurd. Het is goed om te zien dat de gemeente in het ontwerp bestemmingsplan heeft opgenomen dat er nader onderzoek nodig is naar het effect van de ontwikkeling op de Oehoe. Maar dit is niet voldoende om mijn zorgen over de effecten, ook op andere natuurwaarden, weg te nemen.

Zienswijze
Staatsbosbeheer is eigenaar en beheerder van ca. 45 hectare natuurgrond binnen het Natura 2000 gebied Willinks Weust (51 ha.). In Willinks Weust komen meerdere beschermde habitattypen voor, namelijk: Heischrale Graslanden (H6230), Blauwgraslanden (H6410), Jeneverbesstruwelen (N05.04), Eiken-Haagbeukenbos (H9160), Alluviaal bos (H91E0) en Beuken- eikenbossen met hulst (H9120). Behalve voor deze habitattypen is het Natura 2000-gebied aangewezen voor de Kamsalamander. Het bos is rijk aan vogels, waaronder bijzondere soorten als Houtsnip, Zwarte specht, Kleine bonte specht, Appelvink en de zeldzame Wespendief. Af en toe wordt hier de Draaihals gehoord. In de bosranden komt de zeldzame Kleine ijsvogelvlinder nog voor en ook de nog zeldzamere Grote weerschijnvlinder. De oude steengroeve maakt onderdeel uit van het leefgebied van de Rugstreeppad en al jaren broedt hier een paartje Oehoes. Deze natuur is gevoelig voor betreding en verstoring.

Het ontwerp maakt een museum mogelijk met daarbij behorende ondergeschikte detailhandel, ondersteunende horeca en extensieve (dag)recreatie, met dien verstande dat het maximum aantal bezoekers jaarlijks maximaal 25.000 mag bedragen. Daarnaast voorziet het plan in een parkeerterrein. De regels bepalen niet voor hoeveel voertuigen het parkeerterrein bedoeld is, uit de bijlagen bij de aanvraag blijkt dat het om (circa) 60 personenauto's gaat. Het parkeerterrein mag alleen gebruikt worden ten behoeve van een bezoek aan het Steengroeve Museum. Het gebruik van het parkeerterrein ten behoeve van ander gebruik, bijvoorbeeld een zelfstandig bezoek aan Willinks Weust is als strijdig aangemerkt.
De vraag is op welke manier kan worden toegezien dat het gestelde maximum van 25.000 bezoekers niet wordt overschreden en strijdig gebruik van de parkeerplaats kan worden voorkomen. Het verdient aanbeveling daarvoor een bepaling in het bestemmingsplan op te nemen.

1. **Wij verzoeken u om uit te werken hoe u het gebruik van de parkeerplaats en de toegestane maximaal aantal bezoekers van 25.000 gaat controleren en handhaven.**

Uit diverse onderdelen van het plan blijkt dat het museum een bezoek aan het N2000 gebied Willinks Weust aanprijst en als onderdeel van het recreatief aanbod ziet. In de Toelichting op het ontwerp op pagina 9 blijkt bijvoorbeeld dat het museum aandacht gaat geven aan natuurgebied Willinks Weust, en op pagina 17 wordt dit herhaald: "*De aanwezigheid van het Natura 2000-gebied versterkt de kwaliteit van het museum, hetgeen je aan kennis opdoet kan je om de hoek in de praktijk zien en ervaren.* "

In Bijlage 1 bij de Toelichting is een "Behoefte onderzoek" opgenomen. Hierbij is onderzoek gedaan naar de behoefte aan een Groevemuseum aan de hand van een vragenlijst. In deze Vragenlijst is het museum als volgt gepresenteerd:

Het Steengroeve Museum in Winterswijk

Wat is de steengroeve?

In het Nationaal Landschap Winterswijk ligt een steengroeve waar 240 miljoen jaar oude aardlagen aan de oppervlakte komen. Deze aardlagen zijn twee keer zo oud als de start van het dinotijdperk en erg zeldzaam.

Wat is er in het museum te zien?
In het museum proberen we de rol en invloed van de mens op de aarde te ontdekken. Actuele thema's als klimaatverandering kunnen zo in perspectief worden geplaatst. Daarnaast zijn er verschillende dingen te zien en te doen:

Film en tentoonstelling over de geschiedenis van de aarde
Film en tentoonstelling over de geschiedenis van de aarde met een focus op de laatste 240 miljoen jaar zoals die zichtbaar is in de steengroeve.

- **Live optreden geologen**
  Geologen preparen live fossielen uit de steengroeve en bezoekers mogen meekijken en met hun in gesprek gaan.
- **Zelf opzoek naar vondsten**
  Kinderen, en volwassenen mogen zelf zoeken (bikken en hakken) naar vondsten (fossielen, loopsporen en mineralen) in de kalksteen.
- **Wandelen in en om de groeve**
  Je kunt met een gids in en om de groeve wandelen. Routes voor fietsers en wandelaars door het aantrekkelijke coulisselandschap zijn volop beschikbaar.
- **Oehoe en haar nest**
  Al jaren broedt er in het voorjaar een Oehoe in de Steengroeve. Via een beeldverbinding is het mogelijk om rechtsreeks in het nest te kijken.






Drie van de vier genoemde kernpunten; 'Zelf op zoek naar vondsten', 'wandelen in en om de steengroeve' en 'oehoe en haar nest' voeden onze zorg voor een toename aan betreding en verstoring vanuit recreatie, zeker als dit actief wordt gepromoot zoals in bovenstaande beschrijving.

In Bijlage 6 en 7 zijn een QuickScan Natuur en een Ecologische Voortoets opgenomen.
In de QuickScan is geen externe werking getoetst en is de toename aan recreatiedruk niet meegenomen.

In de Ecologische Voortoets (Bijlage 7 bij de toelichting) zijn de effecten op de Kamsalamander en aanwezige habitattypen getoetst. Hierbij wordt het effect van een toename in recreatiedruk onvoldoende meegewogen.
Op p. 19 staat:
"De ontwikkeling trekt wel meer mensen naar de omgeving van het Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-gebied is echter maar heel beperkt toegankelijk waarbij mensen op de paden moeten blijven. Kwetsbare delen van dit Natura 2000-gebied zijn voor bezoekers momenteel geheel afgesloten. Significant negatieve gevolgen als gevolg van optische verstoring zijn dan ook uitgesloten."
Een toename aan bezoekers is vrijwel altijd ook een toename aan verstoring in bijvoorbeeld geluid, maar helaas ook betreding. De ervaring leert dat er altijd bezoekers zijn die zich niet aan de regels houden en dus toch van de paden af gaan. Negatieve gevolgen door betreding en geluid kunnen daarom zeker niet worden uitgesloten. Waarschijnlijk zijn hiervoor mitigerende maatregelen nodig zoals het afsluiten van het gebied en/of handhaving. Zoals eerder benoemd gaat Staatsbosbeheer hierover graag met de gemeente in gesprek. Ik kan op dit punt op voorhand geen toezeggingen doen. De eventuele mitigerende maatregelen zullen moeten worden uitgewerkt in een passende beoordeling.

Ten aanzien van het voorkomen van de kamsalamander in het plangebied is onvoldoende rekening gehouden met de mogelijke externe werking van het plan. Zoals in het Natura 2000-beheerplan staat maakt de populatie kamsalamanders in Willinks Weust deel uit van een grotere populatie van de oostelijke Achterhoek. Behoud en eventueel versterking van de verbindingen met die populaties is volgens het beheerplan voorwaarde voor het behoud van de populatie in Willinks Weust. In de QuickScan en de ecologische voortoets is echter niet onderzocht of het plan mogelijk gevolgen heeft voor de verbinding tussen de populaties.

Naast de N2000 doelen en de Oehoe zijn ook diverse andere Europees beschermde (vogel) soorten aanwezig in het gebied.

2. **Wij verzoeken u om de QuickScan en voortoets uit te breiden met een beoordeling van alle effecten, inclusief die van recreatiedruk en het effect op de verbinding tussen populaties Kamsalamander. Daarbij gaat het dus niet alleen om Stikstof, maar met name om verstoring. Dit zal moeten worden uitgewerkt in een passende beoordeling.**
   Daarnaast verzoeken wij u om ook te toetsen op de effecten op de andere aanwezige beschermde natuurwaarden, naast N2000.

In het N2000-beheerplan van de provincie Gelderland, vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 19 december 2023, worden de knelpunten voor instandhouding van de habitattypen in Willinks Weust beschreven. Hierbij wordt betreding van kwetsbare vegetaties en verstoring van daarvoor gevoelige diersoorten door intensivering recreatief gebruik benoemd (K16) waarbij specifiek de ontwikkeling van het Steengroevemuseum als mogelijke bedreiging is benoemd. De bevindingen uit het N2000 beheerplan zijn relevant voor nieuwe ontwikkelingen rond het N2000-gebied, te meer nu dit beheerplan zeer recent is geactualiseerd. Activiteiten waarbij een toename van verstoring kan spelen zijn volgens het N2000 beheerplan niet toegestaan zonder vergunning en zonder dat mitigerende of compenserende maatregelen worden genomen.

Als maatregel in het N2000 beheerplan van de provincie is een onderzoek naar de verstoringseffecten opgenomen. Het N2000 beheerplan geeft daarbij aan dat maatregelen bij voorkeur moeten worden ontwikkeld vanuit een samenhangende regionale visie op zonering en geleiding van toerisme en recreatie voor het Winterswijkse buitengebied. Wij missen een grondige cumulatietoets met andere ontwikkelingen.

Daartoe behoren de beoogde ontwikkeling van 't Hilgelo als concentratiepunt voor verblijfs- en dagrecreatie in het Nationaal Landschap Winterswijk en uitvoeringen van het Steengroevetheater met aanzienlijke bezoekersaantallen.

3. **Wij verzoeken u om een samenhangende regionale visie op zonering en geleiding van toerisme en recreatie voor het Winterswijkse buitengebied uit te werken, in samenhang met de andere bekende toekomstige ontwikkelingen in de omgeving, voordat besloten kan worden over de ontwikkeling van een museum. Ook handhaving moet onderdeel zijn van deze regionale visie op recreatie.**

De afgelopen jaren zijn er grootschalige herstelmaatregelen uitgevoerd in het N2000 gebied. Voorafgaand aan deze maatregelen is er een schetsschuit bijeenkomst gehouden met omwonenden en belanghebbenden waar ook de gedeputeerde bij aanwezig was. Hier is op verzoek van de omgeving een nieuw wandelpad aan de westzijde van het gebied meegenomen in de planvorming. Een toename van recreatieve druk door het museum zal betekenen dat dit pad en daarmee het gehele natuurgebied inclusief het vogelkijkscherm bij de Oehoe, waarschijnlijk weer afgesloten moet worden voor publiek. Staatsbosbeheer vindt dit ongewenst omdat haar doelstelling is om de natuur beleefbaar te maken en te houden. Wij verwachten dat dit ook voor de gemeente niet wenselijk is. Tot onze verbazing heeft u echter in het ontwerp bestemmingsplan opgenomen dat op basis van nog uit te voeren nader onderzoek naar effecten op de Oehoe beoordeeld zal worden of maatregelen binnen Willinks Weust nodig zijn, waarbij een tijdelijk verminderde toegankelijkheid tijdens het broedseizoen als optie wordt genoemd. Hier lezen wij uit dat er dus inderdaad grote kans is op een negatief effect op beschermde natuurwaarden met het afsluiten van het natuurgebied tot gevolg. Dit is een ongewenste ontwikkeling.

De al eerder besproken alternatieve locatie voor het museum in Winterswijk zelf heeft naar verwachting een veel kleinere impact op het natuurgebied en heeft dan ook onze voorkeur.

4. **Wij verzoeken u om, voor u het bestemmingsplan vaststelt, een grondige impactanalyse en betere alternatievenafweging uit te voeren naar het ontwikkelen van een museum op de voorgestelde locatie nabij het N2000-gebied Willinks Weust.**

Wij verzoeken u om bovenstaande vier punten uit te werken alvorens te besluiten over dit plan. Wij gaan hierover graag met u in gesprek.
Als u nog vragen heeft dan kunt u contact opnemen met L. Gommers-Verbeek via 06-13449916 of L.Gommers-Verbeek@Staatsbosbeheer.nl.

Met vriendelijke groet,
de directeur Staatsbosbeheer, namens deze,

ing. J.A. Snel
hoofd Staatsbosbeheer Gelderland